

STANOVISKO K NOVÉ STRATEGII MPSV ZÁSADNĚ ZPŘÍSNIT VYDÁVÁNÍ PRACOVNÍCH POVOLENÍ CIZINCŮM NA POZICÍCH S NÍZKOU KVALIFIKACÍ

Dne 25. ledna 2012 vydal náměstek ministra práce a sociálních věcí Mgr. Karel Machotka pokyn všem krajským pobočkám Úřadu práce České republiky, aby s účinností od 1. července 2012 **přestaly vydávat nová pracovní povolení k zaměstnání na volná pracovní místa, která vyžadují nižší kvalifikaci** než ukončené středoškolské vzdělání s maturitou. Zároveň přikázal, aby **stávající pracovní povolení byla prodloužena maximálně o 6 měsíců. Nově pokynem zavedl i povinnost předkládat ověřené a nostrifikované doklady o odborné způsobilosti, přestože tak zákon neukládá.**

Pod tlakem zaměstnavatelů se následně MPSV rozhodlo pokyn doplnit a upřesnit, respektive přepracovat, novým metodickým pokynem z 8. března 2012. Vítáme částečnou úpravu lednového pokynu, který znejistil a ohrozil nejen zaměstnavatele, ale i desetitisíce cizinců pracujících v České republice. I přesto stávající postup ze strany MPSV vyvolává vážné znepokojení z hlediska právního, ekonomického a etického. Podle doplňující metodiky „krajská pobočka Úřadu práce ČR důsledně zvaží, zda je nezbytné vydat povolení k zaměstnání na volné pracovní místo, u něž zaměstnavatel požaduje nižší stupeň kvalifikace, než je ukončené středoškolské vzdělání s maturitou, pokud o jeho vydání požádá cizinec, který dosud legálně nepobývá na území ČR. Povolení k zaměstnání vydá pouze tehdy, existuje-li odůvodněný předpoklad, že jeho nevydání způsobí vážné ekonomické ohrožení zaměstnavatele vedoucí k rušení pracovních míst a propouštění stávajících zaměstnanců, kteří po ztrátě pracovního uplatnění zvýší míru nezaměstnanosti v regionu.“ Stejně má postupovat i v případě prodlužování již existujících pracovních povolení.

Základním úkolem úřadu práce je přitom postupovat při rozhodování o pracovních povoleních individuálně a posuzovat každé volné pracovní místo zvlášť. Dle rozsudku Nejvyššího správního soudu ze dne 14. prosince 2011 (spis. zn. 6 Ads 139/2011) úřadu práce k odmítnutí vydat pracovní povolení nestačí obecný argument o vysoké nezaměstnanosti domácích pracovníků. V tomto smyslu byl původní pokyn z 25. ledna 2012 v přímém rozporu s výše zmíněným právním názorem Nejvyššího správního soudu. I doplňující březnový pokyn je však dle našeho názoru nezákonný. Nad rámec zákona totiž zavádí novou podmínku při rozhodování o vydání či nevydání pracovního povolení, a to tím že vytváří vazbu mezi tímto rozhodnutím a už existujícími pracovními místy u zaměstnavatele, která by mohla být případným nevydáním pracovního povolení ohrožena.

Pokyn i ve znění pozdější metodiky je navíc nezákonný v tom, že jde nad rámec příslušných zákonů. Pro takto zásadní změnu, o níž pokyn hovoří, by bylo zapotřebí novely zákona (zejména zákona o zaměstnanosti), který již dnes neumožňuje obsadit volná pracovní místa cizinci v případě, že o místo projeví zájem domácí pracovníci. Pokyn je rovněž diskriminační, protože největší restrikce jsou namířeny specificky na nízko-kvalifikované cizince. Nad rámec zákona jde pokyn i v otázce nostrifikací jakožto povinných náležitostí předkládaných dokumentů o odborné způsobilosti pro výkon zaměstnání.

Pokyn tak nabádá úředníky k porušování zákona, když apeluje na neprodlužování povolení cizincům a vytlačování cizinců z existujících pracovních pozic. Právní úprava povolení k zaměstnání se přitom nezměnila, a pokud cizinec splní dané podmínky (pracovní místo je ohlášené jako volné a nepodaří se ho v přiměřené době obsadit jinak), pak má, i v návaznosti na výše zmíněný judikát, na vydání povolení právní nárok.

Pokud by úřady práce v rozporu s názorem Nejvyššího správního soudu žádosti o pracovní povolení paušálně zamítaly, **mohou nejen cizinci, ale i jejich zaměstnavatelé podávat správní žaloby** a s nejvyšší pravděpodobností u soudů uspějí. Rozhodnutí úřadů práce a MPSV budou zrušena, státu vznikne povinnost nahradit cizincům náklady soudního řízení, úřady práce stejně budou muset cizincům zaměstnání povolit a stát bude navíc muset hradit škodu způsobenou svými nezákonnými

rozhodnutími (cizincům ušlou mzdu a náhradu za ztrátu povolení k pobytu, zaměstnavatelé by pak mohli požadovat ušlý zisk či náhradu za náklady na získání náhradních zaměstnanců).

Před vydáním metodického pokynu jsme postrádali jak právní analýzu, tak i zhodnocení dosavadní regulace trhu práce ve vztahu k zahraničním pracovníkům (pozastavení vydávání víz, neprodlužování pracovních povolení) **a jejího ekonomického dopadu.** To se však bohužel nestalo a pokyn (v původní i přepracované verzi) tak byl vydán bez elementárních znalostí skutečných poměrů a souvislostí. Vliv zahraniční zaměstnanosti na domácí trh práce je přitom komplikovaný, a proto je nezbytné hledat odpovědi na problémy v širším kontextu včetně takových hledisek, jako jsou kritéria pro výběr veřejných zakázek či podpora zahraničních investic. O absenci analýzy vypovídá i rychlé upravení lednového pokynu po necelých dvou měsících od jeho vydání po tlaku zaměstnavatelů, kteří upozornili na likvidační charakter pro zaměstnavatele, kteří jsou závislí na zahraniční pracovní síle. Rozhodně se nelze domnívat, že tento pokyn bude z ekonomického hlediska pro stát a jeho veřejný rozpočet výhodný. Přítomnost cizinců na nízko- i vysoce kvalifikovaných pozicích umožňuje mnohým firmám vytvářet další pracovní příležitosti také pro domácí pracovníky, a to i v lokalitách potýkajících se s vysokou nezaměstnaností. Krom toho, jak dokládají nejnovější studie, v regionech nejvíce postižených nezaměstnaností pracuje cizinců výrazně méně - naopak cizinci pracují tam, kde je nezaměstnanost domácích nízká. Zaměstnaní cizinci odvádějí pojistné a daně (minimálně 43.000 Kč ročně), podílejí se na spotřebě a investicích. Pomocí multiplikačních makroekonomických efektů tak udržují a vytvářejí nová pracovní místa i pro domácí – o to vše stát neuváženou politikou přijde. **Pokyn vytlačí cizince z legálního trhu práce do šedé zóny, přinutí je k výkonu práce nelegální, zvýší rizika vykořisťování či jiného zneužívání cizinců a způsobí problémy v oblasti integrace cizinců.**

V tomto kontextu je třeba rovněž zdůraznit, že přestože trh práce musely opustit v posledních letech desítky tisíc cizinců ze třetích zemí, není zřejmé, že by domácí pracovníci na tato místa nastupovali. Důvodem je mimo jiné skutečnost, že domácí pracovníci – z různých důvodů - nejsou vždy ochotni pracovat na těchto pozicích za podmínek, které zaměstnavatelé nabízejí.

Neméně znepokojující je i rovina etická, kdy tento krok MPSV vyjadřuje **vysokou neúctu k lidem**, kteří zde dlouhodobě pracují a žijí. Zapomíná na zásadní a negativní dopad citovaného pokynu na život cizince a jeho rodiny. Pokyn nebere v úvahu situaci ani míru usazení cizince v ČR a rovněž popírá i hledisko legitimního očekávání konzistentní a zákonné politiky vůči cizincům. Za nešťastné lze pokládat i to, že MPSV tímto počinem potvrzuje existenci přímé úměry mezi migrací a nezaměstnaností a migranti tak mohou být vnímáni jako ti, kteří jsou příčinou nezaměstnanosti (přitom celkově je nyní pracovní povolení vydáno zhruba 36.000 cizinců, což je jen zlomek počtu domácích nezaměstnaných). V důsledku tak pokyn podporuje proti-imigrační a xenofobní nálady ve společnosti, staví marginalizované skupiny proti sobě (migranty a nezaměstnané) a je živnou půdou pro nejrůznější extremisty a populisty.

Rozumíme snaze MPSV hledat řešení snižování míry nezaměstnanosti, domníváme se však, že není přípustné tak činit nezákonnou a diskriminační cestou. Pokud jsou zapotřebí nějaké změny, měly by se týkat kvality pracovních míst a zajištění důstojných a rovných podmínek pro všechny. Je třeba pracovat na tom, aby stát garantoval takové minimální pracovní podmínky, aby práce byla přijatelná pro každého a nikoliv v rozporu se zákonem zakázat cizincům přístup na nízko-kvalifikované pozice.

Přepracování pokynu není smysluplné. Žádáme, aby byly původní pokyn i jeho doplňující metodika zrušeny s okamžitou platností.

V Praze dne 9. května 2012, Konsorcium nevládních organizací pracujících s migranty v ČR

Toto stanovisko Konsorcia nevládních organizací pracujících s migranty v ČR, které sdružuje osm občanských sdružení, podpořilo dalších osmnáct organizací a iniciativ

Stanovisko též podpořily následující osobnosti:
Táňa Fischerová, Vladimír Špidla, Eliška Wagnerová

a migrační experti:
Selma Muhič Dizdarevič, Jan Schroth, Yana Leontiyeva

Další informace ke stanovisku: office@konsorcium-nno.cz

Tento dokument vznikl v rámci projektu *Nový cizinecký zákon*, který realizuje **Multikulturní centrum Praha**, **Sdružení pro integraci a migraci** a **Organizace pro pomoc uprchlíkům** za finanční podpory **Nadace Open Society Fund Praha** v rámci programu Emergency fund. Konsorcium nevládních organizací pracujících s migranty v ČR bylo též podpořeno Nadací Open Society Fund Praha.